

SR	Slavistična revija
TT	Tedenska tribuna
V	Vrtec
VMb	Vestnik Mariborskega okrožja
Zgb	Zagreb

IZ DOPISOVANJA MED ŠKOFOM J. SZILYJEM IN MIKLOŠEM KÜZMIČEM
V ZVEZI S SEDMIMI KÜZMIČEVIMI KNJIGAMI
(Ob 170- letnici Küzmičeve smrti)

Gospodu Miklošu Küzmiču.

Castiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Iz letnega poročila Vaše gori imenovane častitosti o svojem okraju nisem brez tolažbe izvedel, da vsi gospodje župniki in kaplani skrbno opravljajo svojo pastirsko službo in da neoporečno živijo. Še večje veselje pa mi je pripravilo število 23 spreobrnjencev, ki so v okraju Vaše že imenovane častitosti po neizrekljivem božjem usmiljenju in ob vestnem sodelovanju župnikov sprejeli katoliško vero. Kakor se za to dobroto božjega usmiljenja iz vse duše zahvaljujem Bogu, od katerega izhaja vse dobro, predvsem pa duhovne dobrote, tako vzpodbujam vse skrbnike duš k spreobračanju bodisi krivovercev kot tudi izprijenih katolikov, toliko bolj, ker ne morejo mimo spreobračanja duš opravljati nobenega dela, ki bi bilo Bogu bolj prikupno, zanje pa bolj koristno in častno.

Zelo mi je hudo, ker je pogorelo murskosoboško župnišče; želim si pa, da bi bil izčrpaneje obveščen tudi o okoliščinah tega požara, namreč, kaj je bil vzrok, kje se je najprej začelo, in če, po čigavi nepazljivosti je gorelo. Vendar pa bom komaj ali pa sploh ne bom mogel privoliti, da bi 486 florenov, zbranih iz ostaline pokojnega župnika, porabili za popravilo župnišča; ta denar pripada dedičem in jim ga po pravici ne smemo vzeti brez jasne krivde, če nedvomno niso bili povzročitelji požara. Seveda župljane in v nekem oziru tudi presvetlega gospoda zavetnika¹ težko prizadene, da morajo zopet graditi prav takšno župnijsko hišo, vendar jih je zateklo to breme nepričakovano, kot po naključju, kot bi se jim lahko primerilo, če bi isto hišo zadela strela, ali pa bi jo porušil vrtnec viharja. Nič drugega torej ne preostane, kot da Vaša gori imenovana častitost in gospod župnijski upravitelj² pritisneta zaradi obnove župnišča tako na gospoda (zavetnika) kot na župljane, da se oboji čimprej lotijo dela. Med drugimi žalostnimi posledicami tega požara so mi sporočili tudi to, da je ogenj uničil župnijske knjige, namreč knjige krščenih, poročenih, mrtvih, knjigo okrožnic in knjigo z rešitvami kazusov. To je vsekakor treba šteti med najhujšo škodo in zato, da bi se mogla le-ta na kakršenkoli način popraviti, sem sklenil Vaši že imenovani častitosti naročiti, da s pomočjo gospoda župnijskega upravitelja pripravi, če ne drugače na račun cerkvene blagajne, nove knjige krščenih, poročenih, umrlih in okrožnic ter vanje vpiše tiste, katerih krste, poroke in smrti bo mogoče z zadostnimi človeškimi dokazi izpričati in zapisati tudi zadevne in verjetne podatke o dnevu in letu, poskrbi pa naj tudi za zbirko

¹ Zavetnik (patronus) je bil zemljiški gospod grof Peter Szapáry.

² Župnijski upravitelj je bil Mikloš Miholič, glej XXII. pismo, op. 2.

okrožnic. Tako bo vsekakor pomagano mnogim tako pri rodovnikih kot tudi pri kasnejših vprašanjih in potrebah, preprečile pa se bodo tudi neljube posledice.

Častitega očeta Toplaka bom na vsak način skušal ohraniti v svoji škofiji, in če ga bodoči murskosoboški župnik³ ne bo obdržal, ga bom takoj določil za drugo kaplanijo, ne samo to, ampak ga nameravam v bližnji prihodnosti imenovati za župnika ali krajevnega kaplana.

Nova Abecedna knjižica iz Bude,⁴ ki se zdaj prevaja v slovenski jezik, bo tam ali v Sombotelju natisnjena; ko bo izšla, bom Vašo že imenovano častitost obvestil. ([Prečtano:] Pošiljam pa ob tej priliki Katehetske knjižice.) Gospodje župniki v nasprotju z milostnim kraljevim odlokom ne smejo jemati krstne štolnine, še manj pa smejo poročati mladoletne sirote med podložniki brez privoljenja zemljiških gospodov. Zato naj Vaša gori imenovana častitost le-te v mojem imenu o obeh zadevah resno posvari, da prenehajo z jemanjem krstne štolnine kot tudi s poročanjem mladoletnih sirot med podložniki brez privoljenja gospodov, če nočejo, da jih doleti strog opomin. In če slavna županija ali še višje oblasti zvedo, da nekatoliški duhovniki sprejemajo krstno štolnino, bodo nedvomno tudi oni dajali nelahek odgovor.

Na poročila krajevne kaplanije v Čepincih in tišinskega kaplanskega mesta čakam; glede Bakovec in Dokležovja pa je treba zavzeti tako stališče, ki bo dušam najbolj koristno glede na okoliščine, ki jih določajo razmere, čas in osebe. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom Vaši gori imenovani častitosti

[Zgoraj nad sklepom besedila:]

Miklošu Küzmiču

Poslano 21. februarja 1789.

XXVII. — 25. februarja 1789.

6584

715

Dem Hochwürdigem Herrn Bischof zu Steinamanger

Zu Erledigung des unterm 19^{t(en)} Jänner l.[aufendes] J.[ahres] anher erstatteten Bericht hat man dem Herrn Bischof in der Beilage das Namenbüchlein,¹ und den mittlern Kathechismus in ihr Umgang Sprache mit den ferneren zu übersenden; dass ihn[?] in Verfolg des unterm 11.^{t(en)} Sept.(ember) v.(origen)

J.(ahres) No $\frac{35700}{3445}$ erlassenen Auftrages unverweilt in die Windische Sprache² übersetzt werden solle, und zwar dargestellt, dass der nemliche Gegenstand auf einer Seite des Buchs in der ungarischen, auf der andern Seite aber in der windischen Sprache erscheine.³ Gegeben von der Königl.(iche)n Hung.(arische)n Statthalterey Ofen den 25^{t(en)} Hornung [Februar] 789.

Szichy[?]

Maximilian v(on) Jaum[?]

³ Škof je Toplaka nastavil pri Nédeli, odtod je namreč prišel župnik *Emerik Hanžek* v Mursko Soboto za župnika v drugi polovici aprila leta 1789. (Sporočilo M. Rousa z dne 31. jan. 1973 in M. Poredosa z dne 5. febr. 1973.)

⁴ Škof ima v mislih ABC knjižico na narodni soul haszek.

(Pripis na škofiji:)

1789 Alphabetarius Libellus et Catechismus communicatur, et in linguam Vandalicam vertendus praecipitur.

p(er)cept(um) 9. Apr(ilis) 1789.

Communicatu(m) cu(m) V.[ice]

A.[rchi] Diacono

Tothsághien(si) die 13. Apr(ilis) 1789.

L. S.

(Naslov na hrbtini strani dopisa:)

6584

715

An dem Hochwürdigem Herrn Johann Szily Bischofen zu Steinamanger.

Stuhlweis[s]enburg Steinamanger

Ex Offo

Prečastitemu gospodu škofu v Sombotelju

Za izvršitev semkaj dostavljenega obvestila z dne 19. januarja tekočega leta, pošiljamo gospodu škofu v prilogi ABC knjižico¹ in srednji katekizem v vašem pogovornem jeziku z nadaljnjim (navodilom), da se v smislu odloka, izdanega dne 11. septembra minulega leta pod št. ^{55700.}/₃₄₄₅ nemudoma prevede v slovenski jezik;² izdelan pa naj bo tako, da bo isti predmet prikazan na eni strani knjige v ogrskem, na drugi strani pa v slovenskem jeziku.³ Na svetlo dalo Kraljevsko Ogrsko Namestništvo dne 25. februarja 1789.

Szichy[?]

(Pripis na škofiji:)

1789 Poslana ogrska Abecedna knjižica in Katekizem ter ukazano, naj se prevede v slovenski jezik.

Sprejeto 9. aprila 1789.

Sporočeno vicearhidiakonu

Slovenske krajine dne 13. aprila 1789.

Pečat

(Naslov na hrbtini strani dopisa:)

Prečastitemu gospodu Jánosu Szily, škofu v Sombotelju.

Stuhlweissenburg

Sombotelj

Po dolžnosti

¹ Namenbüchlein se je v nemščini imenoval »veliki abecednik«. Nemški naslov se je namreč glasil: ABC oder Namenbüchlein zum Gebrauche der Nationalschulen in dem Königreiche Ungarn, madžarski pa: ABC Könyvetske a' nemzeti Oskoláknak hasznokra.

² Značilno je, da se v tem nemškem dopisu naš slovenski jezik ne imenuje vandalski (wandalische Sprache), ampak die windische Sprache. Tako so tedaj imenovali tudi jezik ostalih Slovencev na Štajerskem in v drugih slovenskih deželah.

³ Kraljevsko namestništvo za Madžarsko naroča, naj se ta abecednik prevede tako, da bo na levi strani madžarsko besedilo, na drugi slovensko. Torej daje prednost madžarskemu besedilu. Küzmič se tega zavestno ni držal: dal je prednost slovenskemu besedilu, madžarsko besedilo pa je na drugi strani.

XXVIII. — 13. aprila 1789.

D.[omino] Nicolao Küzmits

R(everen)de

Ex.[celsum] Consiliu(m) Re(gi)u(m) L(oca)le Hung(ari)cu(m) advolutu(m) libellu(m) Alphabetalem idiomate Hung(ari)co et Germanico confectu(m) eu(m) in finem recenter mihi transmisit, ut illum in linguam Vandalicam quanto-cy[! = i]us transponi curarem. Quare Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae committendu(m) esse duxi, ut eund(em) Alphabetalem libellu(m) ea ratione in linguam Vindicam ([ob robu:] absq(ue) mora) vertat, ut in cujusvis paginae facie una Hung(ari)cu(m), in altera autem Vindicu(m) idioma¹ observata serie exponat(ur), ([ob robu:] ac tandem mihi remittat.) Caeterum paternam benedictionem impertiens jugi p(ro)pensione maneo
Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

R(evere)ndo D(omi)no Nicolao Küzmits
Expedit(um) 13^{ia} Aprilis 789.

Gospodu Miklošu Küzmiču

Častiti

Visoko kraljevsko krajevno namestništvo za Ogrsko mi je nedavno poslalo priloženo Abecedno knjižico, napisano v ogrskem in nemškem jeziku, s tem namenom, da čimprej oskrbim njen prevod v slovenski jezik. Zato sem sklenil, da Vaši gori imenovani častitosti naročim, naj brez odloga to Abecedno knjižico prevede na tak način, da bo vsaka stran knjižice objavljena v istem zaporedju na eni strani v ogrskem, na drugi strani pa v slovenskem jeziku,¹ potem pa naj mi jo pošlje nazaj. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši že imenovani častitosti

Castitemu gospodu Miklošu Küzmiču
Poslano 13. aprila 1789.

¹ Škof Szily je dekanu Küzmiču poslal ogrsko-nemško ABC knjižico in mu je naročil, podobno kot kraljevsko namestništvo, naj jo prevede tako, da bo na prvem mestu madžarsko besedilo. Kot rečno, se Küzmič tega ni držal. Dal je svoji materinščini prednost. Ob tej ugotovitvi je npr. Ivan Andoljšek zapisal: »Küzmič je s tako slavo tekstov poudaril prednost materinščine pred madžarščino«. (Podčrtal Andoljšek.) »Posebej je treba poudariti, da so bili po tedanji navadi tujejezični teksti na levih straneh, slovenski pa na desnih (prim. »Vodenja za brati« in druge dvojezične izdaje!)«. Tako Andoljšek. Torej takšne narodne zavedne poteze takrat na Slovenskem razen Mikloša Küzmiča ni nihče naredil. (Iv. Andoljšek, ABC knjižica na národní šoul hasek. Sodobna pedagogika VI/1956, str. 243.)

XXIX. — 7. septembra 1789.

Illustrissime, ac R(everen)d(issi)me D(omi)ne, D(omi)ne Praesul,
D(omi)ne, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Hic advoluta acta coronae,¹ quae quidem 1^a cur(r)entis mensis celebrari debuisset; verum ob interventum hor(r)endum imbrem in diem 4^{am} translata est, cum resolutione propositi casus humillime praesento Ill(ustrita)ti Vestrae; una(ue) demississime insto, quatenus mihi Ill(ustri)tas Vestra notificare n(on) dedignet(ur) ubi Liber normalis² imprimendus sit, et num nuper per me humillime com(m)endati pueri spem habeant ad orphanotrophiu(m) transeundi. Caeterum pretiosissimis favoribus, ac magnificis gratiis com(m)endatus (per)profunda cum veneratione persisto.

Ill(ustriss)mi, ac R(everen)d(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Grati(i)s(i)mi

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Par.(ochus) Szent
Bened(ekiensis) (manu propria).

In valle Ivanócz 7^a 7bris [Septembris] 789.

Nicolai Küzemics
de 7^a 7bris [Septembris] 789

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Z vso skromnostjo pošiljam Vaši presvetlosti tukaj v prilogi zapisnik dekanjskega sestanka,¹ ki bi sicer moral biti že 1. tega meseca, a je bil zaradi hudega deževja, ki je nastopilo, prestavljen na 4. dan; izročam tudi rešitev predpisanega kazusa, obenem pa najvljudneje prosim, naj mi Vaša presvetlost ne odkloni naznaniti, kje bodo tiskali abecedno knjižico,² in ali imajo dečki, ki sem jih nedavno najponižneje priporočil, upanje na sprejem v sirotišnico. Sicer pa se priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam z najglobljim spoštovanjem.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
najneznatnejši kaplan
Mikloš Küzmič, župnik
pri Sv. Benediktu (svojeročno)

V dolini Ivanócz 7. septembra 1789.

[Pismo] Mikloša Küzmiča
z dne 7. septembra 1789.

¹ Corona = korona. Tako so na Madžarskem imenovali duhovniške dekanjske konference. Zapisnik takšne konference so redno poslali na škofijo, zapisnikar ga je obenem vpisal tudi v posebno knjigo. Na takšni koroni so duhovniki najprej obravnavali odločbe škofijskih okrožnic, ki so izšle od zadnje korone, nato pa o verskih in cerkvenih stvareh v dekaniji: v slovenskih dekanijah tudi o *slovenskih šolskih knjigah v njihovih verskih šolah*, poskrbeli so za njihov prevod ali ponatis.

² Liber normalis = ABC knjižica, ki jo je takrat prevajal Küzmič.

XXX. — 10. oktobra 1789.

D.[omino] Nicolao Küzmics
Sz.[ent] Benedek

R(everen)de D(omi)ne Paroche, &(et) V.[ice] A.[rchi] Diacone!

Libellus Alphabeticus, quem Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra in idioma Vindicum transposuit, ubinam typis mandandus sit, ipse ignoro. Ego quidem Ex.[celsum] Consiliu(m) Regiu(m) interpellavi, ut hujati typographo eum imprimendi licentia elargiri dignetur, verum licentia haec nec concessa hucdum, nec etiam negata est. Ubicumque interim locorum prelum subeat idem liber, Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra versionem quamprimum horsum mittat, cum Ex.[celsum] Consiliu(m) Regium eam sibi submitti vehement(er) urgeat. Circa prolium etiam mihi commendatarum ad orphanotrophiu(m) receptionem jam recursum feci, ast resolutionem nullam adhuc accepi. Interea proinde praestolandum est. Caeteru(m) paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Nicolao Küzmits
Expedit(um) 10^a Sbris [Octobris] 789.

Gospodu Miklošu Küzmiču
Sv. Benedikt

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Tudi meni samemu ni znano, kam bi bilo treba poslati v tisk Abecedno knjižico, ki jo je Vaša gori imenovana častitost prevedla v slovenski jezik. Posredoval sem sicer pri Visokem kraljevem namestništvu, naj blagovoli izdati dovoljenje za njen natis tukajšnjemu tiskarju, vendar to dovoljenje doslej ni bilo niti izdano, pa tudi ne odbito. Kjerkoli že pa bi ta knjiga šla v tisk, Vaša prej imenovana častitost naj prevod čimprej pošlje semkaj, ker Visoko kraljevo namestništvo vneto zahteva, naj mu ga pošljemo. Glede naraščaja, ki ste mi ga priporočili za sprejem v sirotišnico, sem tudi že posredoval, vendar še nisem dobil nobene rešitve. Zato bo treba dotlej počakati. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu Miklošu Küzmiču
Poslano 10. oktobra 1789.

XXXI. — 18. oktobra 1789.

Illustrissime Domine, D(omi)ne Praesul, D(omi)ne, D(omi)ne
mihi Gratosissime!

Hic advolutum Libellum Normalem cum humillimo Venerandae dexterae osculo demiss(issi)me praesento Ill(ustrita)ti Vestrae, qui si Budae pro casu imprimet(ur), vix sine mendis proditurus est. Siquidem nostrae linguae gnarus ibidem cor(r)rector n(on) inveniat(ur). Alphabetum semel duntaxat descriptum est, cum sit idem nostrum alphabet(um) cum Hungarico. Locum impressionis

inscribere haud potueram, cum n(on) constet, ubi prelu(m) subiturus sit. Quod si Budae imprimeret(ur), haec v(er)ba essent inscribenda:

V - Búdini

Stampana z-píszkmi Králeszke Viszoke Soule.

Quod si vero Sabariae, loco V - Búdini ponendum esset

V - Szomboteli

Stampana z-píszkmi Sziess Antala.¹

Dignet(ur) Ill(ustr)itas Vestra pro Sua gravissima autoritate agere, ut dictus Libellus Sabariae prelu(m) subeat, tum ut sine mendis prodeat, tu(m) vero ex eo, ut citius exemplaria habere possimus, cu(m) jam priores alphabetici defecerint. Caeteru(m) pretiosissimis favoribus, ac magnificis gratiis humillime com[m]endatus sup(p)lici cum veneratione emorior.

Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Grat(io)s(issi)mi

Infimus Capellanus Nicol.[aus]

Küzemics Par(ochus) Szent-

Bened[ekiensis] (manu propria)

In valle Ivanócz 18a sbris [Octobris] 789.

V.[ice]A.[rchi]Diacó(ni) Toth[sághien(sis) de versione libelli normalis

18 9bris [Novembris] 789.

Presvetli gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Ko v vsej ponižnosti poljubljam Vašo častivredno desnico, najvdaneje izročam Vaši presvetlosti tukaj priloženo abecedno knjižico. Če jo bodo morda tiskali v Budi, bo težko izšla brez napak; tam namreč ni korektorja, ki bi bil več našega jezika. Abeceda je zapisana samo enkrat, ker je naša abeceda istovetna z ogrsko. Kraja natisa nisem mogel napisati, ker ne vem, kje bo knjižica tiskana. Če bo tiskana v Budi, bi bilo treba napisati te besede:

V - Búdini

Stampana z-píszkmi Králeszke Viszoke Soule.

Če pa v Sombotelju, bo treba namesto V - Búdini navesti:

V - Szomboteli

Stampana z-píszkmi Sziess Antala.¹

Vaša presvetlost naj blagovoli vplivati s svojim zelo pomembnim ugledom, da bi se omenjena knjižica tiskala v Sombotelju, bodisi zato, da bi izšla brez napak, bodisi zato, da bi lahko čimprej prišli do primerkov, ker so pač prejšnji abecedniki pošli. Sicer pa se najskromneje priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam z vdanim spoštovanjem.

Presvetlega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda

najneznatnejši kaplan Mikloš

Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu

(svojeročno).

V dolini Ivanócz 18. oktobra 1789.

[Pismo] viccarhidiakona Slovenske krajine o prevodu Šolske knjižice

18. novembra[?] 1789.

¹ Ta dopis je zelo jasen dokaz, da je ABC knjižico, ki je izšla leta 1790, Mikloš Küzmič pripravil za tisk.

XXXII. — 19. januarja 1790.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine
Praesul, D(omi)ne, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Advoluta isthic super peractis S.[acris] exercitiis pro anno proxime evoluto consueta testimonia, cum adnexa bina casus resolutione mihi serius submissa, adjecto sacrae manus pio osculo demississime praesento Ill(ustrita)ti Vestrae unaq(ue) humillime obtestor Ill(ustrita)tem Vestram, quatenus mihi gratiose notificare n(on) dedignet(ur), quid Ex.[celsum] C.[onsilium] Regium intuitu Libelli Alphabetici determinaverit; prioris eni(m) jam exemplaria defecerunt, et verendum est, ne ob defectum libellorum scholae nationales evacuent(ur). Et cum vicinus meus Minister Tóth-Kereszturiensis Bakos suo Graduali libro Sopronii nuper impresso ad magnam nostri confusionem, sui autem existimationem Tothságh impleverit,¹ ad avertendam vilipensionem nostri cuperem vehement(er), ut dictus Normalis Libellus quo celerius in lucem prodiret, ne existiment acatholici nos pro com(m)odo patriae nil operari. Sed et aliam prae manibus habeo versionem, quam anno priore adornaveram, et transposuera(m) ex Hungarico in nostrum idioma, utpote Historiam S.[acrae] Scripturae. Libellus ille Hungaricus refert(ur) prodiisse opera R(everen)d(issi)mi D(omi)ni Molnár, qui inscribitur: Az Ó, és Új Testamentomi Szent Historiának Summája.² Qui cum sit peramoenus, et Ill(ustrita)ti Vestrae, n(on) dubito, perbene notus, Vandalicae-q(ue) nationi futurus acceptissimus, sup(p)lex insto cora(m) Ill(ustrita)te Vestra, quatenus praedictum pretiosu(m) libellum sub Suu(m) gratiosu(m) patrociniu(m) recipere, et ut in typo luce(m) videat, clement(er) efficere n(on) dedignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra; ut glorient(ur) nostri catholici se saltem compendium habere S.[acrae] Scripturae suo idiomate impressu(m). Nimium sane erexerunt sua cornua nostri acatholici, dum ante decen(n)iu(m) studio, et opera Stephani Küzmics Ministri Surdensis prodiit in typo nostro idiomate Novum Test(ament)um, et prout mihi relatu(m) est, operabat(ur) quoq(ue) in versione V.[eteris] Test(ament)i, post cujus fata dicunt(ur) fragmenta versionis inchoatae devoluta esse ad manus mei vicini Bakos, totisq(ue) viribus incumbere in id, ut in effectum deducere valeat intentum Küzmicsianu(m).

Quod concernit localem capellaniam Kuzmaensem,³ humillime refero Ill(ustrita)ti Vestrae nullam reperiri in eadem vicinitate com(m)odam pro locali capellano habitationem; verum D(omi)nus Parochus sup(p)licit(er) instat, quatenus gratiose id ordinare dignaret(ur) Ill(ustri)tas Vestra, ut, donec habitatio pro eo erigeret(ur) in Kuzma, in aedibus parochialibus F.[első] Lendvensibus⁴ eidem assignaret(ur).

V.[enerandus] Pater Kregár⁵ Domini frater S(zen)t-Helenensis in dies abitu(m) parat, quapropt(er) demisse exoro Ill(ustrita)te(m) Vestram, ut aliud ipsi subjectum substituere n(on) dedignet(ur), ne viduata maneat dicta ecclesia. Quod si pro Parochia F.[első] Szölnekiensi⁶ nemo hactenus institisset, dignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra modernu(m) Administratore(m) V.[enerandum] Patre(m) Fidelem Bernyák⁷ gratiose praesentare Ill(ustrissi)mo D[omino] Comiti Petro Szápáry, quem parochiani diligere vident(ur). Proinde si quo casu modo fatus P[ater] Fidelis obtineret Parochia(m) F.[első] Szölnekiensem, nullum scio, quem Ill(ustrita)ti Vestrae, prout in nupernis suis gratosis ad me datis lit[teris] di-

gnabat(ur) mandare, pro locali capellano Kuzmaensi projectem. Misera Vandalia! prot praevidere licet, subjectis suae linguae gnaris tandem deficiet. Pro cooperatoribus clamant D(omi)ni Parochi, utpote S.[ancti] Georgii,⁸ qui deficit, Tissinensis,⁹ qui ampla(m) administrat Parochia(m), intuitu cooperitoris habitationis aedificandae nihil adhuc auditum est quoad Tissina(m), Csöpinz locale(m) capellanu(m) anhelat. Quae omnia procul dubio in his durissimis belli circumstantiis differunt(ur). Caeterum pretiosissimis favoribus, et magnificis gratiis demiss(issi)me com(m)endatus profunda cum veneratione persevero.

III(ustrissi)mi, ac Rev(ere)nd(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni Gratio-sissimi

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Par(ochus) Benedekiensis.
m.[anu] p.[propria]

In valle Ivanócz 19^a Jan(uarii) 1790.

Küzemics.

19^a Jan.[uarii] 790.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Tukaj v prilogi najvdaneje pošiljam Vaši presvetlosti navadna potrdila o opravljenih duhovnih vajah v pravkar minulem letu in še dve rešitvi kazusa, ki sta mi bili kasneje poslani; obenem s spoštljivim poljubom Vaši posvečeni roki najponižneje prosim Vašo prevzvišenost, naj mi ne odkloni prijazno sporočiti, kar je Visoko kraljevo namestništvo ukrenilo glede abecedne knjižice: primerki prejšnje so namreč že pošli, in bati se je, da bi se ljudske šole ne izpraznile zaradi pomanjkanja knjižic. Ker pa je moj sosed pastor Bakoš v Križevcih s svojo knjigo Gradualov, ki je bila pred nedavnim natisnjena v Sopronu, napolnil Slovensko krajino, v veliko našo zadrego in v dvig svojega ugleda,¹ zato bi, da se izognemo omalovaževanju, zelo želel, da bi omenjena šolska knjižica čimprej prišla na svetlo, da bi nekatoličani ne mislili, da ničesar ne storimo za blagor domovine. Imam pa pri roki še drug prevod, ki sem ga pripravil prejšnje leto in ga prevedel iz madžarsčine v naš jezik, namreč Zgodbe svetega pisma. Tista madžarska knjižica omenja, da je izšla izpod peresa prečastitega gospoda Molnára in ima naslov: *Az ó, és Uj Testamentomi Szent Historiának Summája*.² Ker je knjižica zelo prijetno napisana in ne dvomim, da je Vaši

¹ Iz teh Küzmičevih besed dobro občutimo, kakšen vpliv je imel Bakošev Gradual že kmalu po izidu tako pri evangeličanih kot pri katoličanih.

² Ker. János Molnár (1728—1804) je bil zelo pomemben madžarski pisatelj. Bil je jezuit, po razpustu reda (1773) je med drugim bil tudi kanonik sombo-teljskega kapitlja. Napisal je zelo mnogo: trideset madžarskih in 10 latinskih del. Med drugim biblične zgodbe *Az ó, és uj testamentomi szent historiának summája*. Prvi natis je izšel leta 1777 v Budimu in Trnavi (Nagyszombat). Delo je bilo precejkrat ponatisnjeno: tretjič leta 1782, šestič leta 1793, pozneje še celo leta 1837 in 1841. (József Szinnyi, Magyar írók élete és munkái IX. zvezek, str. 207—209. — B. Bangha, Katolikus lexikon III. kötet, Budapest 1932, str. 342 do 343. — Géfin II. str. 329, 361—362.) Ta takratni najboljši madžarski biblični učbenik za ljudske šole je Mikloš Küzmič že imel preveden v mesecu januarju leta 1790. Izšel je šele leta 1796.

presvetlosti predobro znana in da bo ugajala slovenskemu ljudstvu, zato vdano prosim Vašo presvetlost, naj ne odkloni omenjeno dragoceno knjižico vzeti pod svoje milostno varstvo in blagohotno ukazati, da natisnjena zagleda luč sveta. Tako se bodo naši katoličani lahko ponašali, da imajo vsaj povzetek svetega pisma preveden v svoj jezik; naši nekatoličani so zares preveč dvignili svoje rogove, ko je že pred desetimi leti po prizadevnosti in delu Štefna Küzmiča, šurdskega pastora, izšel v tisku Novi zakon v našem jeziku; sporočeno pa mi je bilo, da se je ukvarjal tudi s prevodom Starega zakona, in pravijo, da so po njegovi smrti prišli odlomki začetege prevoda v roke mojega soseda Bakoša, ki si z vsemi močmi prizadeva, da bi Küzmičevo namero uresničil.

Kar zadeva krajevno kaplanijo v Kuzmi,³ najvdaneje sporočam Vaši presvetlosti, da v njeni soseski nisem mogel najti nobenega bivališča, primernege za krajevnega kaplana; toda gospod župnik ponižno prosi, naj blagovoli Vaša presvetlost milostno tako določiti, da bi se mu odkazalo bivališče v gornjelendavski župnijski zgradbi,⁴ dokler bi se zanj ne postavilo novo v Kuzmi.

Častiti oče Kregar,⁵ brat gospoda pri Sv. Heleni, se vsak dan pripravlja na odhod, zato vdano prosim Vašo presvetlost, naj ne odkloni določiti drugo osebo na njegovo mesto, zato da bi omenjena cerkev ne ostala vdova.

Če se doslej še nihče ni potegoval za župnijo na Gornjem Seniku,⁶ naj blagovoli Vaša presvetlost milostno predložiti presvetlemu gospodu grofu Petru Szapáryju sedanjega upravitelja očeta Fidela Bernyáka,⁷ katerega imajo, kot vse kaže, župljani radi. V primeru torej, da bi imenovani oče Fidel dobil župnijo na Gornjem Seniku, res ne vem za nikogar, ki bi ga predlagal Vaši presvetlosti za krajevno kaplanijo v Kuzmi, kot ste mi blagovolili naročiti v svojem nedavnem ljubeznivem pismu. Ubogi Slovenski krajini, kot zlahka predvidevamo, bo slednjič zmanjkalo ljudi, ki bi bili večji njenega jezika. Za pomočnike se potegujejo gospodje župniki, kot na primer pri Sv. Juriju,⁸ ki ga nima, tišinski

³ Namera, ustanoviti samostojno dušnopastirsko postojanko v Kuzmi, je bila živa torej že za časa Mikloša Küzmiča. Uresničila se je šele leta 1939. (Cerkev na Slovenskem. Ljubljana 1971, str. 187.)

⁴ Takrat je bil župnik v Gornji Lendavi Franc Sukič, rojen na Trdkovi okoli leta 1744. V Gornji Lendavi je bil v letih 1775–1796, nato je odšel k Nédeli in tam ostal do smrti (1813). Vidimo, da je podpiral ustanovitev krajevnega kaplanije v Kuzmi. Navadno so se župniki branili deliti župnijo.

⁵ Pater Marko Kregar je bil rojen na Ivanjcih leta 1740, postal frančiškan, v mašnika posvečen leta 1765. Zaradi pomanjkanja svetnih duhovnikov je tudi on v Küzmičevem času pastiral med Slovenci v Prekmurju, npr. v Turnišču, Pertoči in v Beltincih. Umrli je v Nagy Atádu leta 1808. (Arhiv frančiškanov na Kaptolu v Zagrebu. — St. Tratnjek, Cerkev v Pertoči. Pertoča 1969, str. 11. — Turniška in beltinska krstna knjiga.)

⁶ Po smrti gornjeseniškega župnika Matija Cvetana dne 20. maja 1789 je bila župnija izpraznjena in vidimo, da je tudi glede nje Küzmič posredoval pri svojem škofu.

⁷ Tudi pater Fidel Bernjak je bil frančiškan. Dušnopastirsko je pomagal kot kaplan v Beltincih leta 1783, 1794, 1797 in 1802. (Beltinska krstna knjiga.) Leta 1797 je bil capellanus localis in Pecsarócz (= v Pečarovcih, istotam). V času 1789–1790 je p. Bernjak bil župnijski upravitelj na Gornjem Seniku. Za njim je to župnijo prevzel župnik Ivan Marič (1790–1800). (V. Novak, Jožef Košič prekmurski pisatelj. Razprave SAZU. Ljubljana, 1958, str. 30.)

⁸ Pri Sv. Juriju (Rogaševci) je bil takrat župnik še vedno Ivan Hüll, glej XI. pismo, op. 1.

župnik,⁹ ki upravlja obsežno župnijo, nič pa se ne sliši, da bi na Tišini kaj ukrepali glede graditve bivališča za pomočnika, in tudi Čepinci si želijo krajevnega kaplana. Nedvomno bo treba vse to odgoditi v teh zelo težkih vojnih časih. Sicer pa se najvdaneje priporočam predragoceni blagohotnosti in velikodušni naklonjenosti ter ostajam z globokim spoštovanjem.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, zelo naklonjenega gospoda
najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik svetobenediški
s. r. (svojeročno)

V dolini Ivanócz 19. januarja 1790.

Küzmič

19. januarja 1790.

XXXIII. — 5. januarja 1795.

Excellentissime, Ill(ustrissi)me, ac R(everen)d(issi)me
Domine, Domine Ep(isco)pe,

Domine, D(omi)ne mihi Gratos(issi)me!

Extractum S.[acrae] Historiae pro scholis normalibus jam in aliis linguis dudum evulgatum, tandem in idioma Vandalicum transpositum fine impressionis hic advolutum sup(p)lex praesento Ex(cc)ll(en)tiae Vestrae. Sunt in eo occurr[en]tes cor(r)ecturae, sed ubiq(ue) etiam signaturae, quo nimiru(m) in margine expositae voces pertineant, juxta quas cor(r)ector alioquin nostrae linguae gnarus semet dirigere potest. Iterato illum describere maximo mihi fuisset oneri, et fors etiam nocumento visui; unius enim mei oculi gravem defectum jam a medio anno experior, proinde vereor, ne etiam in alio id mihi accidat. D(omi)nus Adm(odum) R(everen)dus Michaël Gaber¹ Par(ochus) Martyáncziensis mihi fuit adiutorio in comportando hoc opere cum libellis Hungarico, et Croatico² idiomate impressis, quibus in vertendo usus sum. Ardenti desiderio³ expectat hujus libelli impressionem Vandalia, cujus pio voto ut tandem fiat satis. Ex(cc)ll(en)tiam Vestram per singularem, et vere paternu(m) affectum, quo semper amplexa est Ex(cc)ll(en)tia Vestra hanc gentem, sup(p)lex oro, obtestorque, n(on) dedignetur Sua gravissima auctoritate agere Ex(cc)ll(en)tia Vestra, ut publicam videat lucem.

Alterum est, quod libelli Normales Alphabetici, et Catechetici jam distributi sint, quos Ex(cc)ll(en)tia Vestra anno priore horsu(m) expedire dignabatur; parvuli enim copiosi concurrunt ad scholas hoc hyberno tempore, qui si n(on) essent compac[ati], dignet(ur) Ec(cc)ll(en)tia Vestra hac occasione medio nimiru(m) D(omi)ni Lipits³ V.[ice] Jud(icia)lium in Cruda (?) mittere plura exemplaria, ne ob defectum libellorum e scholis emanere debeant.

⁹ Na Tišini je bil župnik *Franc Ksaver Cipoth*. Rojen je bil v Mlajtincih okoli leta 1755. Bogoslovje je študiral v Győru. Posvečen je bil 15. septembra 1778 ob Szilyjevi kanonični vizitaciji v Gornji Lendavi. Na Tišini je bil župnik od leta 1782 do smrti dne 10. junija 1824. (Géfin III, str. 65.)

Caeterum pretiosissimis favoribus, et magnis gratiis demiss(issi)me com-
[m]endatus sup(p)lici cum veneratione persevero.

Praet(itala)tae Excell(entissi)mae D(ominationi) V(est)rae

Infimus Capellanus Nicolaus

Küzemics Par.(ochus) Sz(en)t

Bened(ekiensis) (manu propria).

In valle Ivanócz 5ta Jan(uarii) 795.

Prezvīšeni, presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Tukaj v prilogi vdano izročam Vaši prevzvišenosti povzetek Zgodb svetega pisma za osnovne šole, ki so bile že davno objavljene v drugih jezikih in so naposled za natis prevedene tudi v slovenski jezik. V njem (rokopisu) se pojavljajo popravki, povsod pa tudi opozorila, kam namreč sodijo besede, označene na robu, po katerih se bo mogel ravnati korektor, ki je sicer več našega jezika. Z največjo težavo bi besedilo znova prepisal, kar bi nemara škodilo tudi mojim očem; že od sredine leta namreč opažam težko oslabeledost enega očesa in se zato bojim, da se mi to ne pripeti tudi pri drugem. Zelo častiti gospod martjanski župnik Mihael Gaber¹ mi je bil v pomoč pri primerjanju tega dela s knjižicama, natisnjenima v ogrskem in hrvaškem² jeziku, ki sem ju uporabljal pri prevajanju. Slovenska krajina s silnim hrepenenjem pričakuje natis te knjižice, da bi naposled le bilo zadoščeno tej dobri želji! Vašo prevzvišenost vdano prosim in rotim, spričo izredne in res očetovske naklonjenosti, ki jo je Vaša prevzvišenost vedno izkazovala temu ljudstvu, naj ne odkloni s svojim zelo pomembnim ugledom posredovati, da bi zagledala luč sveta.

Kot drugo sporočam, da so bile razdeljene Abecedne šolske knjižice in Katekizmi, ki jih je Vaša prevzvišenost blagovolila lani semkaj poslati; številni malčki namreč v tem zimskem času obiskujejo šole in zato, da jim ne bi bilo treba zaradi pomanjkanja knjižic izostajati od pouka, če jih ne bi zadovoljili, naj blagovoli Vaša prevzvišenost poslati več primerkov, tokrat pač po posredovanju gospoda Lipitsa,³ namestnika notarja v Krudi.

¹ Mihael Gaber, glej XI. pismo, op. 4.

² Mihael Gaber je torej primerjal Küzmičev prevod z Molnárjevim madžarskim izvirnikom in tudi s hrvatskim prevodom teh Molnárjevih zgodb sv. pisma v bogoslovni knjižnici kot tudi v univerzitetni. Naslov: Historia, iliti pripovedanja szvetoga pizsma ztaroga, y novoga zakona za potrebnost narodnih skol horvatzskoga orszaga. Cum Special. Privileg. Sac. Caesar. Apost. Majest. Vu Budimu, pritzkana z-kraleszke mudrozkupchine szlovami. M.DCC.LXXXI. — Knjiga ima 118 strani. — O primerjavi obeh prevodov želim spregovoriti ob drugi priliki.

³ Dominus *Lipits*. Rodovina Lipič (Lippics — Koronghi) se omenja že leta 1632 v vasi Krog ob Muri. Opravljali so tudi razne upravne službe, tako sta npr. bila leta 1749 Anton in Baltazar Lipič podžupana Železne županije. Okrajni glavar Anton Lipič pa je leta 1837 poročal o šolskih razmerah v »slovenskem okraju« (Vasvármegye 1898, str. 567, 514). Rodovina je imela svojo kripto že pred letom 1743 v soboški stari cerkvi. Leta 1778 je imel Ivan Lipič posest tudi v Rankóvcih in Lukačovcih. (Iv. Zelko, Krog in Buzinci. Kronika XII/1964, str. 51.) Po urbarjih sodeč je Ivan Lipič imel posest tudi v Gedérovcih, Matjašovcih in na Tišini.

Sicer pa se najvdaneje priporočam predragoceni blagohotnosti in veliki naklonjenosti ter ostajam s ponižnim spoštovanjem.

Gori naslovljene prevzvišene Vaše častitosti

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu
(svojeročno).

V dolini Ivanócz, 5. januarja 1795.

XXXIV. — 9. januarja 1795.

D[omino] Nicol[ao] Küzmits
Par(ocho) Sz[ent] Benedekiensi.

R(ever)ende D(omi)ne Paroche &(et) V[ice]A[rchi]Diacone!

Erga litteras Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae de 5^a defluentis mensis mihi exaratas rursus Libellos Normales Alphabeticos N(ume)ro 25., Cathec[!] = tech[et]icos pariter 25, insimul 50 exemplaria libellorum inter vandalos pueros cum discretione distribuenda transpono. Circa Historiae autem Biblicae in idioma vindicum per Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram translatae impressionem, ubi cum typographo contrahero, mentem mea(m) aperturus sum. In reliquo paterna(m) benedictionem impertiens jugi propensione maneo

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae
D(omi)no V[ice]A[rchi]Diacono Küzmits.
Exp(editum) 9^a Januar(ii) 795.

Gospodu Miklošu Küzmiču,
župniku svetobenediškemu.

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Glede na pismo, ki mi ga je napisala Vaša gori imenovana častitost dne 5. tekočega meseca, zopet pošiljam 25 Abecednih šolskih knjižic in prav tako 25 Katekizmov, skupaj torej 50 izvodov knjižic, ki naj se premišljeno razdelijo med slovenske otroke. Glede natisa Bibličnih zgodb, ki jih je Vaša že imenovana častitost prevedla v slovenski jezik, pa nameravam povedati svoje mnenje, brž ko se dogovorim s tiskarjem. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti
Gospodu vicearhidiakonu Küzmiču
Poslano 9. januarja 1795.

XXXV. — 13. marca 1795.

Illustris, plurimum Reverende, Excellentissime, Illustrissime,
ac R(ever)end(issi)me Episcopo, Amice Charissime,

Domine nobis Observandissime!

Erga lit[t]eras Excellentiae Vestrae d(i)e 14. Janu(arii) a.[nni] l.[abentis] ad directionem Typographiae Re(gi)ae U(nive)rsit(at)is ob impertiendam facultatem in Typographia Sabariensi imprimendi versionem novam Biblicae Historiae

idiomate vindico, pro vandalis pueris destinata exaratas, horsum pro ulteriore decisione praeuentatas Eidem Excellentiae Vestrae hisce intimari:

Impressionem Libelli antedicti in 500. exemplaribus, cum eadem inter pueros nationis Vandalicae gratis distribuenda sint, ea lege indulgeri: ut typographus libellum hunc impressurus in ipso libelli titulo diserte inserat; *Ex Indultu Typographiae Re(g)iae Universitatis*. Ex impressis dictis libellis pro consueto hactenus more tria exemplaria Consilio huic R.[egio] Locali[?] prae-sentet. Quodsi autem prima haec editio dificeret, et secunda necessaria esset, eo tunc typographus pro impertienda sibi facultate eandem denuo imprimendi re-cursum suum reiterare teneatur.

Caeterum huc hac occasione Directio Typographiae Re(g)iae U(nive)rsit(a)tis una insinuasset; quod ad rationem 2000 Alphabeticorum Libellorum Vandalico-R.[egium] L.[ocale ?] hisce reflectendam habet. Datum ex Consilio Re(g)io Hungaricorum sumptibus Typographiae R.[egiae] U(nive)rsit(a)tis A(nn)o 1792. impressorum adhuc 189. fl.[oreni] 30 x(crucige)ri deputandi restent; copropter Excellentiam Vestram ad restantiae hujus persolutionem Consilium isthoc Locali [?] H(un)g(ari)co, Budae Decima Tertia Martii, Anno Milesimo, Septin-gentesimo, Nonagesimo quinto celebrato.

Illustris, plurimum Reverendae, Exc(e)ll(enti)ssimae, Ill(ustris)simae, ac R(evere)nd(issi)mae D(ominationis) V(est)rae,

Ad officia paratus paratissimi

Leopoldus Palatinus

Franciscus Skerbecz

Josephus m. p.

Die 15^a Martii 795. Circa Impression(em) librorum Vandalicorum Sabariae sus[ci]piendam nonnulla statuuntur.

P(er)cept(um) 14. Apr.(lis) 1795.

Nr Prot. 11.

[Pečat] Consilium Locale[?]

Hungaricum

Illustri, plurimum Reverendo, Excellentissimo, Illustrissimo, ac R(evere)nd(is)si)mo Domino Joanni Szily Episcopo Sabarien(si) S.[uae] C.[aesareae] &(et) R.[egiae] A.[ltissimae] Maiestatis Intimo Status Consil(iario), amico Charissimo, D(omi)no nobis observandissimo.

Sabariam

Ex Offo

Odlični, nad vse častiti, prevzvišeni, presvetli
in prečastiti gospod škof, predragi prijatelj,
vsega spoštovanja vredni gospod!

Glede na pismo, ki ga je napisala Vaša prevzvišenost dne 14. januarja tekočega leta ravnateljstvu tiskarne pri Kraljevski univerzi zaradi dodelitve dovoljenja, da bi smeli v somboteljski tiskarni tiskati novi prevod Zgodb svetega pisma v slovenskem jeziku, namenjen slovenskim otrokom, ki je prispelo semkaj v nadaljnjo odločitev, sporočamo isti Vaši prevzvišenosti s tem pismom naslednje:

Natis omenjene knjižice v 500 izvodih, ki jih je treba brezplačno deliti med otroke slovenskega naroda, se dovoli pod tem pogojem: da tiskar, ki bo to knjižico tiskal, na naslovni strani knjižice jasno označi: *Z dovoljenjem Tiskarne kraljevske univerze*. Od natisnjenih omenjenih knjižic bo po tukaj ustaljeni navadi poslal tri izvode temu Krajevnemu kraljevemu namestniku. Če bi pa ta prva izdaja pošla in bi bila potrebna druga, tedaj je tiskar dolžan, da ponovi svojo prošnjo za dodelitev dovoljenja za ponovni natis knjižice.

Sicer pa je prav ob tej priliki ravnateljstvo Tiskarne kraljevske univerze obenem namignilo, da je ostalo in je treba nakazati še 189 florenov in 30 vinarjev na račun 2000 ogrsko-slovenskih Abecednih knjižic, natisnjenih na stroške Tiskarne kraljevske univerze; zaradi tega meni to Kraljevo namestništvo, da Vašo prevzvišenost s tem opozori na plačilo tega ostanka. Dano pri Krajevnem ogrskem kraljevem namestništvu v Budi, 13. marca, ko pišemo leto 1795.

Odličnemu, nad vse častitemu, prevzvišenemu, presvetlemu in prečastitemu Vašemu gospodstvu

na usluge pripravljen,
vedno pripravljeni

Leopold Palatin

Franc Skerbecz
Jožef s. r.

[Pismo] 13. marca 1795, ki postavlja nekatera določila glede prevzema tiskanja slovenskih knjig v Sombotelju.

Sprejeto 14. aprila 1795.

Št. protokola 11.
[Pečat:] Krajevno [?] ogrsko
namestništvo

Odličnemu, zelo častitemu, prevzvišenemu, presvetlemu in prečastitemu gospodu Jánosu Szilyju, škofu v Sombotelju, skrivnemu državnemu svetovalcu Njegovega najvišjega cesarskega in kraljevskega Veličanstva, predragemu prijatelju, vsega našega spoštovanja vrednemu gospodu.

V Sombotelj

Po dolžnosti

XXXVI. — 16. maja 1795.

Excellentissime, Ill(ustrissi)me, ac R(everen)d(issi)me Domine,
Domine Ep(isco)pe, Domine, D(omi)ne mihi Gratos(issi)me
Benignissime!

Jam dudum dederam humillimam relationem Excellentiae Vestrae intuitu desolatarum prolium mente moti ludimagistri mei erga gratiosissimam com(m)issionem Ejusdem Excellentiae Vestrae; in quo merito cum hactenus nullam resolutionem perceperim, epraesentibus sup(p)liciter insto, n(on) dedignet(ur) me clementer informare, quid saltem intuitu majoris eius filioli Emerici¹ gratiose ordinare dignata sit Ex(ce)ll(en)tia Vestra. Nuperni sui abhinc discessus occasione volebat D(omi)nus Magnus Josephus Boross² Consiliarius puerum

secum Sabariam devehi facere; ast cum mihi nondum constiterit de gratiosa circa eum facta dispositione Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae, a pio proposito eundem gratiosum D(omi)num humillime dehortatus sum, veritus, ne Ex(ce)ll(en)tiam Vestram offenderemus per ejusmodi translationem pueri absq(ue) expressa benigna Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae susceptione ejusdem ad orphanotrophium Giniense.

Dignet(ur) praeterea Ex(ce)ll(en)tia Vestra, perdemisse sup(p)lico, medio D(omi)norum medicorum Sabariensium clementissime indagari, et explorari facere, num praetactus magister ad mentem sanam reduci possit? quod si eni(m) nulla spes affulgeret eum reducendi, in locum ejus alter substituendus esset. Quo facto misera conjux cum duabus parvulis prolibus abinc amoveri deberet. Hactenus frater delirantis magistri servitia cantoris obiit. Et haec est fortuna mea, quod illico fratri suo successerit. Cui donavit occasione suae hic existentiae D(omi)nus Magnus Consiliarius Boros f[lore]nos] 2. x[crucigeros] 30. capti magistri. Et ego quoq(ue) in tam duris circumstantiis, licet ipsemet mendicem, ne caream cantore, ap(p)romiseram ipsi annue f[lore]nos] 10.

Sup(p)lico insuper humillime Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae, n(on) dedignet(ur) hac op(p)ortuna occasione medio D(omi)ni Lipits Jud(icia)lium Normales, et Catecheticos libellos gratiose submittere Ex(ce)ll(en)tia Vestra, 50, circit(er) ex qualibet specie; nuperni eni(m) libelli horum submissi a potiori distributi sunt int(er) pueros Hidegkuttenses;³ alii frequenter ad me recur(r)unt inaniter, cum nullu(m) habeam prae manibus.

Deniq(ue) quid intuitu impressionis libelli Sacrae Historiae clementer ordinare dignata sit Ex(ce)ll(en)tia Vestra, n(on) dedignetur mihi notum red(d)ere Ex(ce)ll(en)tia Vestra, perdemisse oro. Caeterum pretiosissimis favoribus, ac altis gratiis humillime com(m)endatus sup(p)lici cum veneratione persevero.

Ejusdem Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Par.[ochus] Sz(en)t
Bened(ekiensis) (manu propria).

In valle Ivanócz 16ta Maji 795.

16 Maii 795

Kuzmits Nicol.[aus]

R[esponsum] 20 Maii 795.

Prezvzišeni, presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni in predobrotljivi gospod!

Ze dolgo je, kar sem poslal Vaši prevzvišenosti najvdanejše poročilo, namenjeno premilostni komisiji Vaše prevzvišenosti glede zapuščine otrok mojega duševno prizadetega organista; ker doslej glede tega nisem prejel nobene rešitve, sedaj znova ponižno prosim, naj me ne odkloni prijazno obvestiti, kaj je Vaša prevzvišenost blagovolila milostno ukreniti vsaj glede starejšega njegovega

sina Emerika.¹ O priliki svojega nedavnega odhoda odtod je hotel velececnjeni gospod svetovalec Jožef Boross dečka odpeljati s seboj v Sombotelj; ker pa še nisem vedel, kaj je Vaša prevzvišenost milostno sklenila ukreniti z njim, sem blagemu gospodu najskromneje odsvetoval to dobro namero v strahu, da bi Vaše prevzvišenosti ne užalili, če bi na ta način odpeljali dečka, ne da bi prej izrecno vedeli, da ga je Vaša prevzvišenost blagohotno sprejela v sirotišnico v Köszegu.

Razen tega najvdaneje prosim, naj blagovoli Vaša prevzvišenost naročiti, da bi se pri gospodih zdravnikih v Sombotelju prijazno poizvedelo in ugotovilo, ali je mogoče, da bi se omenjeni organist povrnil k zdravi pameti; če namreč ni nobenega upanja, da bi se vrnil, bi bilo treba na njegovo mesto določiti drugega. Tedaj pa bi se morala odtod umakniti uboga žena z dvema majhnima otrokoma. Trenutno opravlja brat prizadetega organista kantorske dolžnosti in še sreča, da je lahko takoj nasledil svojega brata. Njemu je podaril velececnjeni gospod svetovalec Boros, ko je bil tukaj, 2 florena in 30 vinarjev, prav toliko pa tudi ženi duševno prizadetega organista. Tudi jaz sem mu obljubil letnih 10 florenov, da ne bi ostal brez kantorja, čeprav v teh težkih časih sam beračim.

Nadalje najponižneje prosim Vašo prevzvišenost, naj ne odkloni, da bi mi ob tej ugodni priliki, po posredovanju gospoda notarja Lipitsa prijazno poslala Šolske knjižice in Katekizme, okoli 50 vsake vrste; prejšnje semkaj poslane knjižice so bile namreč po večini razdeljene med otroke na Cankovi,² drugi pa se čisto zaman obračajo name, ker nimam nobene pri roki.

Končno najvdaneje prosim, naj me Vaša prevzvišenost ne odkloni obvestiti, kaj je blagovolila prijazno ukreniti glede natisa knjižice svetopisemskih Zgodb. Sicer pa se najponižneje priporočam predragoceni naklonjenosti in visoki blagohotnosti ter ostajam z vdanim spoštovanjem.

Iste Vaše prevzvišenosti

najneznatnejši kaplan
Mikloš Küzmič, župnik
pri Sv. Benediktu
(svojeročno).

V dolini Ivanócz 16. maja 1795.

16. maja 1795.

Küzmič Mikloš.

Odgovor 20. maja 1795.

¹ Ta organistov sin je bil *Emerik Marič*. Rojen je bil v Ivanovcih okrog leta 1789. V köseški sirotišnici je bil le eno leto (1795—1796), kjer je umrl 28. julija 1796. (Vecsey, str. 370.)

² Hidegkut = Cankova. Vidimo, da je na Cankovi bilo precej otrok v šoli, ker je med nje bilo razdeljenih toliko šolskih knjig. V tem času je bil Cankovski župnik Jurij Tengelič, gradiščanski Hrvat. Rojen je bil 28. februarja 1758 v Bozsoku. Bogoslovje je študiral v Györu. Posvečen je bil 20. septembra 1783. Najprej je bil kaplan v Beltincih, nato od leta 1786 do smrti 20. julija 1798 župnik na Cankovi. (Géfin III, str. 419.) Govoril je hrvatski, slovenski in nemški jezik.

XXXVII. — 20. maja 1795.

D[omino] Nicol.[ao] Küzmits

Par(ocho) Sz.[ent] Bened.[ekiens]

Re(vere)nde D(omi)ne Par.(oche) &(et) V[ice]A[rchi]Diacone!

Circa ludi magistri Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae maniaci Emericum natu majorem filium omnino ad orphanotrophium Ginsiense suscepi ac Domino Praeposito majori Boros Stephano velut dicti orphanotrophii administratori commisi ut ubi opportuna emerit vacantia memoratu(m) Emericum ad orphanotrophiu(m) adduci faciat, hinc ab eodem Domino Praeposito uberio-rem catenus Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra informationem praestolet(ur).

Circa restituendam in mania(m) lapsi ludi magistri sui mentem medicos Sabarienses neutiquam consului, ast D[ominum] spectabilem ordinariu(m) Nominatem eatenus interrogavi, qui mihi reposuit eundem vix ac ne vix quidem priori vigori mentis &(et) sanitati restituendum esse, et si etia(m) aliquantisper restitueretur, ludi magistri munere amplius defungi haud posse, idcirco Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra de alio apto individuo munus ludi magistri stabiliter obituro sibi provideat, neq(ue) hujus restitutionem in incertu(m) praestolet(ur).

Porro libros propria mea pecunia comparatos tam Alphabeticos, quam Catecheticos, &(et) Evangelicos jam omnes distribui curavi, &(et) Districtui Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae misi, neq(ue) praeter aliquot duntaxat exemplaria ex his antiquis exemplaribus supersunt. Existunt tamen hic Sabariae apud me Alphabetarii ([prečrtano:] &(et) Catechetici) libri Typographiae Universitatis, sed illoru(m) quodlibet exemplar a 10 x(crucige)ris venit, etsi ego Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae pro pueris Vandalis ex illis mitto, propria mea pecunia ex[s]olvere debeo, idcirco modum quempia(m) Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra adinvenire satagat, ut parentes pueror(um) Vandalorum ad hos emendos filios suis scholas adituris alliciant(ur). Nihilominus hac vice 15 exemplaria ex Alphabetariis, ([prečrtano:] totidem) 8 vero ex Catecheticis transpono, pro prudenti arbitrio &(et) discretionem distribuenda.

Deniq(ue) circa Biblicae Historiae in vindicu(m) idioma per Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram translatae impressionem, ubi cum typographo proximius contulero &(et) convenero, Praet(itula)ta(m) D(ominationem) V(est)ra(m) edocturus sum. Paterna(m) in reliquo benedictionem impertiens &(et) jugi propensione maneo Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D[omino] V[ice]A[rchi]Diacono Tothsághien(s)

Nicolao Küzmits.

Exp[editum] 20^a Maii 795.

Gospodu Miklošu Küzmiču,

župniku pri Sv. Benediktu

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Glede Emerika, starejšega sina zblaznelega organista Vaše gori imenovane častitosti (sporočam, da) sem ga seveda sprejel v sirotišnico v Köszeu in naročil gospodu višjemu proštu Štefanu Borosu kot upravitelju omenjene sirotiš-

nice, naj odredi, da imenovanega Emerika pripeljejo v sirotišnico, brž ko bo izpraznjeno primerno mesto; zato naj Vaša že navedena častitost pričakuje obširnejšega poročila glede tega od istega gospoda prošta.

Glede ozdravljenja vašega duševno prizadetega organista se nikakor nisem posvetoval z zdravniki v Sombotelju, marveč sem glede tega povprašal odličnega ordinarija gospoda Nomita, ki mi je odgovoril, da se bosta le-temu težko ali pa sploh ne povrnila moč razuma in zdravje, in čeprav bi si nekoliko opomogel, ne bo mogel nič več opravljati organistovske posle; zato naj si Vaša že imenovana častitost oskrbi drugo osebo, ki bo lahko stalno opravljala naloge organista, in naj ne čaka v negotovosti na povratek tega.

Nadalje sem dal razdeliti že vse knjige, ki sem jih kupil s svojim lastnim denarjem, tako Abecedne kot Katehetske in Evangeljske, in sem jih poslal v okraj Vaše že imenovane častitosti; od teh starejših primerkov ni ostalo drugega kot le nekaj izvodov. Vendar pa so tukaj v Sombotelju pri meni Abecedne knjige iz univerzitetne tiskarne, toda vsak izvod te izdaje stane 10 krajcarjev, in čeprav jih sam pošiljam Vaši že imenovani častitosti za slovenske otroke, jih moram plačati s svojim denarjem; spričo tega naj Vaša gori navedena častitost poskuša najti kakšen način, kako bi pritegnila starše slovenskih otrok, da bi kupovali knjige za svoje otroke, ki bodo šli v šole. Kljub temu pa tokrat pošiljam 15 primerkov Abecednikov in 8 Katekizmov, ki naj se razdelijo po pametnem preudarku in premišljeno.

In končno, o natisu Zgodb svetega pisma, ki jih je Vaša že imenovana častitost prevedla v slovenski jezik, bom Vašo častitost obvestil takoj, ko se bom v najkrajšem času dogovoril in pogodil s tiskarjem. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu vicearhidiakonu Slovenske krajine
Miklošu Küzmiču.

Poslano 20. maja 1795.

XXXVIII. — 21. oktobra 1795.

Excell(entissi)me, Ill(ustrissi)me, ac R(everen)d(issi)me Domine,
D(omi)ne Ep(isco)pe, Domine, D(omi)ne mihi
Grat(io)s(issi)me, Benig(nissi)me!

Dignabatur quidem Ex(ce)ll(en)tia Vestra mihi clementer rescribere, se cum typographo acturam intuitu imprimendae S.[acrae] Historiae verum siquidem eo in merito nullas ab Ex(ce)ll(en)tia Vestra acceperim adusq(ue) lit[t]eras, serie p(rae)sentium sup(p)liciter oro, obtestorq(ue) Eandem Ex(ce)ll(en)tiam Vestram, n(on) dedignetur me Suo gratiosissimo responso tandem consolari Eadem Ex-

(ce)ll(en)tia Vestra. In reliquo magnificis favoribus, et altis gratiis perdemisse com(m)endatus sup[p]lici cum veneratione emorior.

Ejusdem Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzmič Par.(ochus) Sz(ent)t-
Bened[ekiensis] (manu propria).

In valle Ivanócz 21^a 8bris [Octobris] 795.

21. 8br(is) [Octobris] 1795.

Par.(ochus) S.[ancti] Benedicti

R[esponsum] 12 9br(is) [Novembris] 795.

Prevzvišeni, presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni in predobrotljivi gospod!

Vaša prevzvišenost mi je sicer blagovolila prijazno odpisati, da se namerava pogajati s tiskarjem glede natisa Zgodb svetega pisma, vendar ker v tej stvari doslej od Vaše prevzvišenosti še nisem sprejel nobenega pisma, zato Vašo prevzvišenost s pričujočim pismom ponižno prosim in rotim, naj me ne zavrne naposled potolažiti s svojim predobrotnim odgovorom. Sicer pa se najvdaneje priporočam velikodušni naklonjenosti in visoki blagohotnosti ter ostajam z vdanim spoštovanjem

Iste Vaše prevzvišenosti

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik pri
Sv. Benediktu (svojeročno).

V dolini Ivanócz 21. oktobra 1795.

21. oktobra 1795.

[Pismo] župnika pri Sv. Benediktu.

Odgovor 12. novembra 1795.

XXXIX. — 7. decembra 1795.

Excell(entissi)me, Ill(ustrissi)me, ac R(everen)d(issi)me Domine,
D(omi)ne Ep(isco)pe, Domine, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Jucundum fuit mihi intelligere e gratiosissimis de dato 19^a Novembris Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae Lit[t]eris, circa impressionem S.[acrae] Historiae cum efato typographo Ex(ce)ll(en)tiam Vestram op[p]ortuna clement(er) jam egisse; verum 500 exemplaria duntaxat pro pueris vandalicis pauca futura esse praevidere; humillime proinde exoro Eandem Ex(ce)ll(en)tiam Vestram, quatenus eadem hac occasione plura exemplaria imprimi facere n(on) dedignetur Ex(ce)ll(en)tia Vestra; copiosa est enim utriusq(ue) sexus juvenus praedictum libellum maximo animi desiderio expectans. Centum Alphabetarios me rite accepisse, et illico Szegedinu(m) ad compactorem¹ transposuisse perdemisse significo Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae, daturus operam, ut eoru(m) pretium suo tempore² valeam humillime numerare Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae.

Cum autem Libelli Catechetici defecerint, qui sunt maxime necessarii, quorum causa frequentes ad me fiunt recursus, n(on) dedignetur Ex(ce)ll(en)tia

Vestra eorum reimpressionem gratiosissime ordinare,³ prout et Libelli Precatorii, cujus reimprimendi facultatem in nupernis meis lit[t]eris ab Ex(ce)ll(en)tia Vestra humillime exoraveram.⁴

Quod deniq(ue) concernit versionem S.[acrae] Scripturae, candide fateor coram Ex(ce)ll(en)tia Vestra, illam ne quidem adhuc me inchoasse, tum, quod eatenus ab Ex(ce)ll(en)tia Vestra nullam com(m)issione(m) perceperim, tum quod de patrono omnino desperaverim.⁵ In reliquo, expertis pretiosissimis favoribus, et magnificis gratiis perdemisse com(m)endatus, sup(p)lex persisto.

Ejusdem Ex(ce)ll(en)tiae Vestrae

Infimus Capellanus Nicolaus

Küzemics Parochus Sz(en)t

Bened[ekiensis] (manu propria).

In valle Ivanócz 7a. Xbr(is) [Decembris] 795.

P.[ost] S.[criptum] Joannes Novák Martyáncziensis orphanus, et convertita, anno priore ad orphanotrophium Ginsiense receptus, sed cu(m) altioris staturae existentem puduerit inter parvulos versari, reversus est, recenter vero se recepit Szegedinum arti fer[r]ariae operam daturus, cui, ut subsidium, quale nimiru(m) ejusmodi pueris, orphanotrophistis, qui semet arti mechanicae dedunt, consuevit dari, clementissime resolvere n(on) dedignet(ur) Ex(ce)ll(en)tia Vestra, perdemisse sup(p)lico ex his rationibus: 1°, quod tametsi praedictus puer inconfessus Ginsio reversus sit, super quo nimiru(m) sibi gratulabatur mater ejus adurserit-q(ue) filium ad peragendam quo celerius in oratorio Puczinczensi more Lutheranoru(m) confessionem, ille nihilominus clancularie ad me venerat suscipiendorum orthodoxae religionis sacramentor(um) causa. Quod rescians mater maximo erga ipsum exarsit odio, im[m]o et ad me veniens furibunda graviter mihi exprobravit, quod ipsum ad nostrae religionis sacra admiserim: ad(d)ens, quod ipsa nullam amplius curam conversi habitura sit. 2do, quod re ipsa a consanguineis suis nuper multas vexas perpeti debuit, ad quas evitandas, Szegedinu(m), prout dictum est, se recepit. 3^{io}, quod pietati puer nimiru(m) sit ad(d)ictus, ut adeo miret(ur) magister ejus, pueru(m) inter acatholicos enutritum ritus catholicorum tam ac[c]urate observare.

7a Xbris [Decembris] 795.

Par(ochus) Sz[en]t Benedek[iensis]

R[esponsum] 12 Xbris [Decembris] 795.

Prevzvišeni, presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Prijetno mi je bilo, ko sem zvedel iz premilostnega pisma Vaše prevzvišenosti z dne 19. novembra, da je Vaša prevzvišenost pri navedenem tiskarju blagohotno že ukrenila, kar je potrebno za natis Zgodb svetega pisma; zdi se mi pa, da bo samo 500 izvodov za slovenske otroke premalo; spričo tega najponižneje prosim isto Vašo prevzvišenost, naj ne odkloni, da ob tej priliki dá natisniti več izvodov; številna je namreč mladina obojnega spola, ki z največjim hrepenenjem pričakuje omenjeno knjižico. Vaši prevzvišenosti najvdaneje sporočam, da sem 1000 Abecednikov v redu prejel in jih takoj poslal naprej v Szeged

h knjigovezu;¹ potrudil se bom, da bom lahko ob svojem času z vso skromnostjo odštel Vaši prevzvišenosti plačilo zanje.²

Ker pa so pošli Katekizmi, ki so najbolj potrebni in po katerih pri meni najpogosteje povprašujejo, naj ne odkloni Vaša prevzvišenost premilostno odrediti njihov ponatis,³ kot tudi za Molitveno knjižico, za katero sem Vašo prevzvišenost v svojem prejšnjem pismu najponižneje prosil dovoljenja za ponatis.⁴

Kar pa zadeva prevod Svetega pisma, naj ob koncu iskreno priznavam Vaši prevzvišenosti, da ga še niti pričel nisem, bodisi ker glede tega nisem dobil nobenega naročila Vaše prevzvišenosti, bodisi ker sem docela obupal nad zaveznikom.⁵ Sicer pa se najvdaneje priporočam že dokazani predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam s ponižnimi prošnjami

Iste Vaše prevzvišenosti

V dolini Ivanócz 7. decembra 1795.

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu
(svojeročno).

Pripis. Ivan Novak iz Martjanec, sirota in spreobrnjenec, je bil prejšnje leto sprejet v sirotišnico v Köszegu; ker pa je višje postave in ga je bilo zato sram muditi se med majhnimi otroki, se je vrnil in pred kratkim odšel v Szeged, da bi se izučil kovaške obrti. Najvdaneje prosim Vašo prevzvišenost, naj ne zavrne, da bi mu blagohotno izplačali podporo, ki jo pač navadno dajejo takim dečkom sirotiščnikom, ki se posvete mehanski obrti, in sicer iz teh razlogov: 1) čeprav se je omenjeni deček vrnil iz Köszega nespovedan in se je tega njegova mati zelo razveselila ter silila sina, naj čimprej opravi spoved po luteranskem načinu v puconski molilnici, je on kljub temu skrivaj prišel k meni, da bi prejel zakramente prave vere. Ko je mati to zvedela, je vzplamtela v divji jezi do njega, besna prišla celo k meni in mi očitala, zakaj sem ga pripustil k svetim obredom naše vere, ter dodala, da odslej ne bo več skrbela za spreobrnjenca; 2) od svojih sorodnikov je moral prestati zares mnogo hudega in, da bi se temu izognil, je kot rečeno odšel v Szeged; 3) deček je zelo nagnjen k pobožnosti, tako da se

¹ Szeged = mesto ob Tisi, nekoliko severneje od sedanje madžarsko-jugoslovanske meje.

² Kot je naročil škof v dopisu z dne 20. maja 1795, da naj plača 10 vinarjev za izvod abecednika.

³ Škofa je Küzmič prosil za ponatis dveh knjig: katekizma in molitvenika. To je bilo že konec leta 1795. Kot poroča Šlebinger, je leta 1796 izšel drugi natis *Knige molitvene* v Sombotelju pri Antonu Siessu (SBL I, str. 599). — Isti Anton Siess je leta 1804 ponatisnil katekizem Krátko summo. Hranim izvod Küzmičevega katekizma, ki ga je tudi natisnil isti Anton Siess v Sombotelju, a je brez letnice: »Stampana v-Szomboteli, pri 'Siess Antoni vu leti.« — Mislim, da je to drugi natis Krátko Summe in je bil natisnjen leta 1796 obenem s Knigo molitveno. Tako je škof ustregel obema Küzmičevima prošnjama.

⁴ Leta 1796 je torej škof Szily dal na željo Mikloša Küzmiča ponatisniti katekizem in molitvenik: glej tudi dopis XXXVII!

⁵ Küzmič misli na mecena, ki bi bil krit stroške za tisk.

čudi njegov mojster, da zna deček, vzgojen med nekatoličani, tako skrbno izpolnjevati katoliške obrede.

7. decembra 1795 [Pismo] župnika pri Sv. Benedktu

Odgovor 12. decembra 1795.

XL. — 12. decembra 1795.

D.[omino] Nicol[ao] Küzmits

Par(ocho) Sz.[ent] Benedekien(si)

Re(ver)ende Domine Paroche &(et) V[ice]A[rchi]Diacone!

Ad litteras Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae 7ma hujus ad me datas sequentibus respondeo. Quingenta illa exemplaria Historiae Biblicae in Vindica(m) linguam a Praet(itula)ta D(ominatione) V(est)ra translatae, quae imprimi curabo, gratis inter pueros Vandalicos distribui faciam. Sed praeter haec aliquot centena exemplaria typographus ex parte quoq(ue) sua imprimet, quae tolerabili pretio successu temporis distrahet. Idcirco, si 500 exemplaria defecerint ad illum pro emptione dirigi parentes ac alii possunt. Interim Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae committend(um) esse duxi, quatenus pueris Vandalis scholas frequentantibus, aut postquam etiam illas deseruerut, omni op[p]ortunitate proponat, ac eosdem adhortetur, ut libros suos aestiment, ac diligentius custodiant, neq(ue) tam cito destruant.

Pretium Librorum Alphabetarior(um) N^{ro} [numero] centum nuper hinc transpositorum praestolatur.

Librorum Cathec[!] = tech[et]icorum, &(et) Precatoriorum rei[m]pressionem equidem lubentissime procurare adlaborabo, dummodo benefactor quipiam se offerat, qui expensas necessarias pro impressione eor(um) requisitas resolvat.

Quod S.[acrae] Scripturae versionem attinet, illa(m) medio D.[omini] Praepositi Majoris Stephani Boros Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae ante aliquot j(am) annos commisi, ac suasi, ac etiam nunc suadeo, ut illam cum Divina gratia inchoet, ac perficere studeat, nec multum modo de patrono &(et) benefactore expensas impressionis resoluturo sit sollicita, quem suo tempore, si paratam S.[acrae] Scripturae in Vindicu(m) idioma translationem habuerit, Optimus Deus mittet, ac procurabit.

Joanni deniq(ue) Novak e Parochia Matre Martyánczensi oriundo atq(ue) ad religionem nostram Romano catholica(m) converso, nunc vero Szegedini arte[!] = i[] ferrariae operam danti illud subsidium, quod orphanis pueris in opificio existentibus, dum orphanotrophium egrediunt(ur), ab orphanotrophio dari solet, resolvo, cujus intuitu seu ille, seu vero Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra apud D.[ominum] orphanotrophii Ginsiensis praefectu(m) se insinuet, a quo subsidium illud praestabitur. Caeterum reversi[!] = o[] illi quantum fieri potest invigilet Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra, ac invigilari faciat, ut in fide orthodoxa firmiter persistent, neq(ue) aliqua seu matris, seu cognatorum oc[c]ultis viis agendi ratione corrumpatur, atq(ue) seducat(ur). In reliquo paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo.

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Parocho Sz.[ent] Benedekiensi.

Exp(editum) 12^a X^{br}(is) [Decembris] 795.

Gospodu Miklošu Küzmiču,
župniku svetobenediškemu

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Na pismo, ki mi ga je poslala 7. tega meseca Vaša gori naslovljena častitost, odgovarjam naslednje. Petsto tistih izvodov Zgodb svetega pisma, ki jim bom oskrbel natis in ki jih je Vaša že imenovana častitost prevedla v slovenski jezik, bom dal brezplačno razdeliti med slovenske otroke. Toda razen teh bo tiskar natisnil nekaj sto izvodov tudi po svoji plati, ki jih bo nato prodajal po zmerni ceni. Zato se bodo starši in drugi lahko obračali nanj za nakup, če bi onih 500 izvodov pošlo. Ob tem sem mislil, da bi bilo prav, ko bi Vaši že imenovani častitosti omenil, naj ob vsaki priliki opozarja in vzpodbuja slovenske otroke, ki obiskujejo šole in tudi potem, ko so jih že zapustili, da naj spoštujejo svoje knjige, naj jih skrbneje varujejo in jih tako hitro ne uničijo.

Za sto Abecednih knjižic, ki sem jih nedavno poslal tja, pričakujem plačilo.

Ponovni natis Katekizmov in Molitvenih knjižic bom zelo rad pomagal oskrbeti, samo da bi se nam ponudil kakšen dobrotnik, ki bi plačal za njihov natis potrebne zahtevane izdatke.

Kar se tiče prevoda Svetega pisma, sem ga Vaši prej navedeni častitosti naročil in svetoval že pred leti, po posredovanju gospoda višjega prošta Štefana Borosa, in svetujem tudi zdaj, da ga z božjo pomočjo začne in skuša dokončati ter naj preveč ne skrbi, kateri zavetnik ali dobrotnik bo poravnal stroške za natis; ob svojem času ga bo že poslal in poskrbel dobri Bog, da bo le pripravljen prevod Svetega pisma v slovenski jezik.

In končno Ivanu Novaku, ki izhaja iz matične martjanske župnije in se je spreobrnil k naši rimsko katoliški veri, zdaj pa se ukvarja s kovaško obrtjo v Szegedu, bom izplačal tisto pomoč, ki jo navadno daje sirotišnica tistim dečkom, ki odhajajo iz sirotišnice, da se priučijo obrti; glede na to naj se on ali pa Vaša že imenovana častitost obrne na gospoda predstojnika sirotišnice v Kőszegu, ki bo to podporo izročil. Sicer pa naj Vaša že imenovana častitost tega povratnika kolikor mogoče nadzira in dá nadzirati, da bo trdno vztrajal v pravi veri in da ga ne bodo pokvarile in zapeljale kakšne temne poti obnašanja njegove matere ali sorodnikov. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu župniku svetobenediškemu.

Poslano 12. decembra 1795.

XLI. — 12. decembra 1798.

Reverende Domine Paroche et V(ice) A(rchi) Diacone!'

Iam 17. Aug. anni delabenstis 1798 Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae perscripsi Ritualia Strigoniensia² Sabariae apud Bibliopolam comparari posse. Hinc si D(omi)ni Districtus sui Parochi prout litteris suis 25 superioris mensis Novembris ad me datis insinuat, eorundem egentiam habent, Ritualia Strigoniensi uti, atque illud sibi comparare possunt. Pretium cujuslibet Exemplaris ab uno floreno et 30 crucigeris una cum compactura venit, jamque erga litteras Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae juniori compactori romano catholico Király

in commissionem dari curaveram ut 14 exemplaria Ritualium Strigoniensium, quae Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra desideraverat, quocius comparet. Neque ambigo intra paucum tempus eundem procuraturum esse, dummodo Praet(itula)ta quoque D(ominatio) V(est)ra pretium Sabariam transponere non intermittat.

Praeprovocatis quoque litteris meis insinuaveram ex Catecheticis libris aliquot dumtaxat exemplaria superesse, quae pro occurrentibus conversionis ac necessitatis casibus isthic conservantur, reliqua autem exemplaria meis sump-tibus impressa gratis distribui curaveram. Hinc impressionem eorundem novius nulla ex parte in me suscipere possum; alioquin nulli Diocesis meae Districtui tanta commoda praestiti, quanta Tóthszágyensi; sed nempe ipsimet Domini Pa-rochi Districtus Tóthszág parum pro similibus rebus zelare et omnia gratuito dumtaxat praestolari videntur. Caeterum existunt apud me libelli Alphabetici Universitatis Pesthensis quae eorundem pretium in crucigeris 10 defixit,³ ex quibus 100 exemplaria propria mea pecunia solvi, atque distribui effectice feci. Si proinde ex his Districtuales D(omi)ni Parochi desideraverint tot praesto ha-bebunt exemplaria, quot voluerint, dummodo defixum ab Universitate pretium deponant. In reliquo paternam Benedictionem impertiens jugi propensione maneo Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D. Nicolao Kúzmits VADiacono Tóthszágyensi.
Expeditum 12. Decembris 1798.

Častiti gospod župnik in vicarhidiakon!¹

Že 17. avg. tekočega leta 1798 sem v pismu sporočil, da se pri knjigotržcu v Sombotelju lahko naročijo estergomski rituali.² Zatorej, če jih gospodje župniki potrebujejo za uporabo, kakor ste mi v svojem pismu dne 25. novembra prejš-njega meseca omenili, si jih lahko oskrbijo. Cena vsakega primerka znaša 1 floren in 30 krajcarjev obenem z vezavo: in že sem glede na Vaše pismo mlajšemu knjigovezcu rimskemu katoličanu Királyu dal naročilo, da 14 pri-merkov estergomskih ritualov, katere ste želeli, čimprej pripravi. In niti ne dvomim, da bo isti v kratkem gotov, medtem pa tudi Vi ne pozabite poslati denarja v Sombotelj.

V prej omenjenem svojem pismu sem tudi poročal, da je ostalo le nekaj primerkov katekizma, ki so hranjeni za bodoče primere spreobrnitev in potreb, ostale primerke pa, ki so tiskani na moje stroške, sem zastonj razdelil. Odslej na

¹ Ta dopis je priobčil s prevodom Ivan Zelko že leta 1937. toda brez datuma. Prepis mu je oskrbel takratni škofijski arhivar prelat dr. Gyula Géfin. (Iv. Zelko, Mikloš Kúzmich. Prekmurska knjižnica 1. str. 25—26.) V latinskem besedilu je nekaj napačnih prepisov, tukaj objavljeno besedilo je točneje in prevod pravi-lnejši. Že Zelko opozarja, da je to Szilyjevo pismo bilo zadnje, ki ga je pisal dekanu Kúzmichu. Umrl je namreč 2. januarja 1799, tri tedne pozneje. (Géfin III, str. 408.)

² Ta estergomski ritual je bil natisnjen leta 1745. Oskrbel ga je takratni estergomski nadškof in primas Imre Eszterházy. Za prekmursko cerkveno zgo-dovino je Eszterházy pomemben zato, ker je bil v letih 1708—1722 zagrebški škof in kot tak nadpastir tudi dolnjega Prekmurja, ki je s celotnim delom prek-murskega dela beksinskega arhidiakonata spadalo do leta 1777 k zagrebški ško-fiji. (B. Bangha, Katolikus lexikon II. Budapest 1931, str. 51. — Josip Butorac, Zagrebački biskupi i nadbiskupi 1094—1944. Kulturno poviestni zbornik zagre-bačke nadbiskupije. I. dio. Zagreb 1944, str. 57.)

noben način ne morem ponovno sprejeti nase (stroške) za tisk teh; sicer nisem nobenemu okraju svoje škofije izkazal toliko dobrot, kot Slovenski krajini; toda vsekakor se zdi, da so gospodje župniki Slovenske krajine premalo vneti za slične reči in da pravzaprav vse zastonj pričakujejo. Sicer so pa pri meni abecedniki peštanske univerze, ki je določila njihovo ceno na 10 krajcarjev,³ od katerih sem 100 primerkov plačal s svojim lastnim denarjem in jih dejansko dal razdeliti. Če si torej teh želijo dekanjski gospodje župniki, bodo imeli na razpolago toliko primerkov, kolikor jih hočejo, samo da plačajo od univerze določeno ceno. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom Vaši prej imenovani častitosti.

Gospodu Nikolaju Kūzmiču — dekanu Slovenske krajine.

Poslano 12. decembra 1798.

³ Cena je ista, kot jo omenja škof v svojem pismu z dne 20. maja 1795.

Ivan Skafar,
Radlje ob Dravi

MEDNARODNA KOMISIJA ZA PROUČEVANJE STRUKTURE SLOVANSKIH JEZIKOV

Konec septembra in začetek oktobra t.l. je bilo v Skopju v organizaciji Makedonske akademije znanosti in umetnosti v prostorih Inštituta za makedonski jezik 10. zasedanje Mednarodne komisije za študij slovnične zgradbe slovanskih jezikov.

Ta komisija je, kot številne druge (npr. za izrazoslovje, knjižne jezike, fonetiko, stilistiko, dialektologijo...), organ Mednarodnega slavističnega komiteja. Njeno prizadevanje gre za tem, da bi izdelala teoretične podstave za opis slovanskih jezikov, ki bi ustrezale sodobnemu stanju jezikoslovja. V glavnem se lahko reče, da nova teoretična stavba opisa slovanskih jezikov nastaja na podlagi dozorelega strukturalnega jezikoslovja, obogatenege z zanesljivimi odkritji generativne (tvorbene) slovnice, zlasti pa okrepljenega z modernim pomenoslovjem. Na koncept opisa novih slovnice vpliva poleg tega tudi dejstvo, da so slovnice namenjene razmeroma širšemu uporabniku, ki v svoji sprejemni zmogljivosti seveda ni izravnal z najmodernejšimi, čeprav tematično še zmeraj omejenimi generativnimi pogledi na slovnico oziroma jezik sploh.

Zadnji čas sta v središču pozornosti komisije za slovnično zgradbo češki in poljski načrt nove slovnice, izdana kot interni publikaciji tudi za člane komisije. Podrobneje je za sedaj izdelan češki projekt (Vedecká synchronní mluvnice spisovné češtiny, Praga, 1974), skupno delo F. Daneša, M. Grepla, K. Hausenblas, Z. Hlavse, M. Komarka, J. Kořenského in R. Mrazka. Ta projekt je bil podrobneje obravnavan že na zasedanju komisije v Leipzigu leta 1974. V središču skopskega zasedanja pa je bil poljski projekt (Gramatyka języka polskiego), ki ga pod varstvom prof. akad. dr. S. Brzańczyka vodi S. Topolińska, znana kašubistka in makedonistka. Njena zelo vidna sodelavca sta R. Laskowski in mladi M. Grochowski (sodelujejo pa tudi še drugi), v Skopju pa je v poljski skupini vidno nastopal še S. Karolak.

Novo slovnico (sedaj v tisku) so že pripravili Rusi, spet pod vodstvom N. J. Švedove, ki je eden vodilnih članov te komisije. Svoje projekte so najavili tudi Slovaki in Bolgari, slovnico pa pripravljajo tudi Lužičani v Budišinu (F. Mihalk, H. Faske). Slovenska slovnica podobnega tipa, vendar individualno delo, je v tisku, o kakem podobnem projektu slovnice za srbohrvaščino ali makedonščino ni slišati; za nekatere dele slovnice srbohrvaškega jezika (skladnja) je gotovo najbolj poklicana M. Ivić, ki je na vseh zasedanjih komisije zelo aktivna. — Zelo lep projekt ruske slovnice je izdelal Slovnčni oddelek Kabineta tujih jezikov ČSAV pod naslovom Zaklady koncepcie Velké mluvnice současné ruštiny (skupinsko delo O. Leške, V. Barnetove, Z. Skoumalova, V. Strakove in H. Křížkove-Běličove). — Tvorni so tudi Belorusi, Ukrajinci pa se v komisiji malo pojavljajo.

Komisijo je doslej zelo uspešno vodil B. Havránek, njen močno zaslužen sekretar pa je bil M. Grepl iz Brna. Za naprej je bilo v Skopju vodstvo komisije zaupano Poljakom, s prof. Urhańczykom na čelu. Članstvo komisije tvorijo zastopniki za posamezne slovanske jezike, in sicer tako, da imajo večji jeziki in jezikoslovja po več članov, manjši jeziki pa po enega (slovenščina referenta, srbohrvaščina M. Ivić in J. Popovića, makedonščina B. Korubina, prej B. Koneskega).

Komisija se na zasedanja pripravlja v okviru t.i. nacionalnih komitejev za posamezne jezike (pri nas so ti praktično mrtvi), sicer pa na zasedanjih, ki so načeloma vsako leto na ozemlju kakega slovanskega jezika; v času, odkar je v njej zastopana tudi slovenščina, leta 1971 v Smolenicah na Slovaškem, 1972 v Beogradu, 1973 v Moskvi, 1974 v Leipzigu in letos (kot rečeno) v Skopju. Prireditelji zasedanja nosijo razen stroškov za organizacijo in tisk še stroške za stanovanje in hrano članov komisije. Na prvi pogled se zdi to predrago za posamezno deželo, posebno manjšo ali majhno, kot je naša, ker pa so obveznosti za vse enake, je taka ureditev v bistvu bolj ekonomična in glede na denarne možnosti mnogih članov komisije tudi edina možna, saj omogoča članom komisije za domač denar udeležbo na toliko zasedanjih v tujini, kolikor je slovanskih jezikov (oziroma članov komisije zanje).

Žal v Jugoslaviji trenutno (in že dalj časa) ni naslova, na katerega bi se bilo mogoče obrniti s prošnjo za financiranje takih zasedanj, saj ustrezni pravilniki (npr. pri RSS) ne predvidevajo izdatkov za hrano in stanovanje članov komisije. Kolikor so doslej bila taka zasedanja v Jugoslaviji, gre za to zasluga ljudem na posebno uglednih položajih v akademijah znanosti in umetnosti (akad. prof. dr. T. Logar v Ljubljani, akad. prof. dr. M. Stevanović v Beogradu, akad. prof. B. Koneski v Skopju), ki jim odpirajo posebne denarne vire za to prepotrebno vključevanje jugoslovanske slavistike v mednarodna znanstvena snovanja.

Za uspešen potek zasedanja v Skopju (vključno z enodnevnim izletom preko Titovega Velesa in Prilepa v Kruševo) je vzorno skrbel akad. prof. dr. B. Vidoeški, gotovo pa bi do zasedanja komisije v Skopju težko prišlo, če se zanj ne bi bil zavzel akad. prof. B. Koneski, predsednik Makedonske akademije znanosti in umetnosti. Njegova nenehna dejavna in učinkovita skrb za makedonski jezik, jezikoslovje in književnost je lahko vzor drugim, ki imajo njegovemu enak odločevalen in odgovoren položaj.

Naslednje leto je zasedanje komisije predvideno na Slovaškem, za tem pa naj bi bilo v Bolgariji.

Jože Toporišič

Filozofska fakulteta, Ljubljana

POPRAVEK

Iz tehničnih razlogov je za razpravo Primerjalna slovanska metrika naveden le njen avtor za slovenski del, ki je obenem prevajalec preostalih delov razprave; avtorji teh delov so v glavnem vidni že iz citiranja na prvi strani razprave, ruski del pa je prispeval Mihail L. Gasparov (Moskva).

